

IACOBI VASTII ROSCII
REGIEN. ORATIONES TRES
AD SENATVM POPVLVMQVE
REGIENSEM HABITAE.

- I De Reparatione Linguae Latinae.
II De Armorum, & Literarum comparatione.
III De publico Lectore conducendo.

PARMAE

Apud Seth Viottum Anno
M D LVI.

BIBLIOTECA
PATETTA

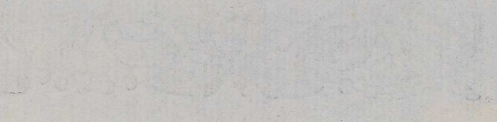
Op.
Cinq.
18

0703676493
UNIVERSITÀ DI TORINO

JACOBI VASTIUS ROSSA
REGIMENTI ONTARIO TERTII
AD SPATIUM TORVIVONE
REPERIENS HACTENUS

I. De R. ...
II. De ...
III. De ...

PARIS
M. D. LXXI

2

IACOBVS VASTIVS ROSCIVS
CAECILIO LANCEO VIRO
OPTIMO ET CLARISSIMO. S P D.

OMPLVRES causæ Cæcili extiterunt, quæ me ut tres meas Oratiunculas publicis typis excudi curarem, impulerunt: sed illa tamen grauissima fuit, quæ uniuersæ huic Vrbi nota, & perspecta est: nam eam Orationem, quam de publico Lectore conducendo scripsi, & Ioannes Marius Vitellianus auditor, & discipulusq; noster publicè habuit, Ioannes Castellaranus uehementer contempsit; & nescio qua causa motus apud omnes, non solum ut tenuem, & indoctam damnauit, sed et iam maleuolentissimis, acerbissimisq; uerbis insequutus est: nos primùm id ægre non tulimus, & potuisse accidere existimauimus, ut noster aliquis error senis illius animaduersione deprehensus esset: difficile est enim ubique Lynceos oculos habere. & in eos errores non incurrere, quos ut in Poetice ait Horatius, Aut incuria fudit, aut humana parum cauit natura. Hac ego causa Castellarani officium laudabam: sed postquam rem cum eo contuli, hominem non officio, sed maleuolentia commotum, in meam Orationem inuectum animaduerti, quod perspicuis ei argumentis amice probauimus, ut igitur res hæc & controuersia omnibus pateret, operæ precium me facturum putauimus, si legendas omnibus Oratiunculas nostras tenues illas quidem, sed errorum omnium expertes, quos Castellaranus obiecit, proponerem: ille in sua Schola quotidie nos reprehendebat, & se in eo Pueris suis declamatorem acerrimum præbebat, nos autem semper adesse ad refellenda crimina non poteramus, nunc nostræ Orationes, quales ille uidit, nusquam immutata excusæ sunt, & nos iudices omnes homines adhibemus, exeat, qui nos accusat, & tenebras, ubi nos irridet, relinquat, in lucem, in palestram prodeat: neque enim ille Iudices doctos homines, qui hæc legent, respuere debet, te præsertim doctissime atque oratissime Cæcili, qui uirtutibus omnibus præditus, optimis literis illustris, acri iudicio pollens, facile rem totam perpendes, & me nulla alia causa, quam ut homini qui nos non amat, iniquè nos accusandi licentiam eriperem, Oratiunculas hæc nostras edidisse perspicies, quod ut pro tua singulari humanitate efficias, te uehementer oro, atque obtestor, nihil in me culpæ, sed ab

A ij

aduersario controuersæ causam profectam reperies, nos enim ij sumus, qui bonarum literarum studiosi alios earum esse studiosos facile patimur: sed tamen insolentissimorum hominum calumnias non ferendas censemus, cum insitum nobis innatumq; sit, ut ait Cicero pro Milone, uim atq; iniurias à nobis propulsare: te ego Cæcili, & doctos omnes uiros iudices elegi, qui causam hanc, quã uis tenuem apud occupatissimos homines, diligenter dispiciatis, & causæ meæ æquitatem, ut spero fore, uestris grauiissimis iudicijs comprobetis, quod si tu, unà cum alijs, feceris, ad meum mirificum in te amorem, atq; obseruantiam magna fiet accessio. Vale.

Regij Lepidi Idibus Februarij. M D LVI.

3

IACOBI VASTII ROSCII
REGIENSIS, DE LINGVAE LATINAE
REPARATIONE ORATIO AD REGIENSES.

IQUIS est ex hoc ornatissimorum
hominum cœtu, qui huc frequentes
ad me audiendum conuenerunt,
Prætor, ac Iudex æquissimi, An-
tiani clarissimi, Iurisconsulti gra-
uissimi, Vosq; alij auditores optimi,
qui miretur, quòd me hoc loco, qui doctissimis tantum uiris
ad dicendū datus est, nunc uideat, eum ego etiam, atq; e-
tiam rogo, atq; obtestor, ut pauca ante quàm me ulla di-
gnum reprehensione iudicet, libenter, æquoq; animo au-
diat; sic enim me neq; ambitione ulla, nec temeritate ad-
ductum ad publicè hodie dicendum intelliget, sed boni uiri
optimarumq; literarum studiosissimi partes, atq; officium
secutum in hanc palæstrā prodijisse cognoscet. Ego enim
apud uos hodie de linguae latinæ reparatione, & de ue-
stris in eam meritis Regienses ornatissimi, dicturus sum,
& in spem uenio omnino fore, ut mea uobis oratio gratif-
sima sit, qui poliores literas semper coluistis, & contra
barbariem pro lingua latina semper pugnaistis: nam quæ
apud alias gentes lutulenta, & sordida lingua est, ea in
hac urbe quorundam uirtute, de quibus audietis, luculentā
& illustris habetur: quis igitur non facile confidat? eum,

qui de lingua latina dicat, apud uos libenter, & nullis
hominibus aduersantibus audiri, & probari ob huiusce-
modi consilium posse? qui eiusdem linguæ acerrimi uindi-
ces, ac defensores, & propugnatores estis: si de inertia,
de inuidia, de socordia dicere apud uos cōstituissem, essem
explodendus, atque exsibilandus, qui hæc apud homines
optimos, & uirtute præditos agerem: sed tamen quia se
res aliter habet, hodiernæ meæ orationis causam, & cō-
silium accipite. Cum omnium rerū memoriā, & Ma-
ximorum Imperatorum res gestas, florentissimarūq; re-
rum publicarum nomen literarum monumentis conseruari
(ne intereant) uiderem, facile eos homines perbeatos esse
duxī, qui literarum cognitione aliqua singulari, atq; ex-
cellenti præstarent, eos uerò, qui hanc contempserunt, nō
ita de communi hominum societate benemeritos existimaui,
Studijs igitur literarum iam inde ab ineunte pueritia sem-
per operam egregiam nauani, & licet adolescentia, quæ
ratione res non perpendit, paululum hæc mihi studia, ut
alijs plerisq; euenisse audimus, retardarit, me tamen ope-
ræ, penè infinitæ, quam studijs impendi, & progressio-
nis, quam in ijs feci, Regienses non pœnitent, nam ita po-
litiores literas profitentibus adhæsi, ut ab ijs, tanquam
umbra à corpore nunquam discedendum putarim: literas
quasdam sordidas, ac lutulentas, qui profiterentur, eos
semper cane peius, & angue, ut Horatius inquit, ut an-

dos mihi opinatus sum: neq; enim uestrum quenquam latere
 arbitror Regienses, non unum esse literarum genus, nec
 pari honore dignos uideri, qui literas, ut olim Gorgias,
 atq; Isocrates docere se pollicentur: alij enim eas è puris
 fontibus hauserūt, alij è fœdis quibusdam stagnis sumpse-
 runt: quod non hominibus dumtaxat nostratibus euenit,
 sed omnibus sæculis accidisse legimus, nam literæ, ut aliæ
 res humanæ omnes suum ortum incrementū, atq; occasum
 habuerunt: primus omnium latinæ literas Romæ, ut do-
 ceret, Carbilus ludū aperuit, ut in Problematibus Plu-
 tarchus grauissimus author testatum reliquit: neq; tamen
 perfectus Scriptor fuisse traditur, eius enim oratio Fau-
 nos, & priscam illam antiquitatem nimium redolebat, nec
 uerò Porcius Cato in originibus suis politior, & splen-
 didior extitit, quem asperis, ac nimium priscis locutionibus
 usum perhibent, adhuc enim huius ætate latina lingua pe-
 nē infans erat, qualem enim Agrippæ Menenij oratio-
 nem fuisse, qua ille plebem, quæ ob patritiorum crudelita-
 tem in montes ex urbe secesserat, in urbem iterum reuoca-
 uit, suspicari debemus? nimirum is rigidus, atq; asper
 Scriptor, cum nondum latinæ literæ eius sæculo expolitæ
 fuissent, à doctis uiris appellatur: idem de Romanis alijs
 sentiendum, qui in ea tempora, in quibus latina lingua nõ-
 dum florebat, inciderunt: nam quid de Græcis hominibus
 dicam? qui græca lingua nõ expolita propter uetustatem

molitencia

usi sunt? inter hos iure quispiam Solonem, & Tyrtaeum,
Athenienses, Lycurgum Lacedaemoniū, & alios quā-
plurimos collocabit, quorum orationes, & poemata nullo
aut flore, aut nitore elucebant, scripta enim naturā ipsam
omnium rerum parentem, atq; altricem imitantur, nam et
ea quae à natura eduntur, ut fructus omnes, primum quidē
perfecta non iudicantur, mox uerò cum aliquid spatij, &
temporis accesserit sic perpoliri ea uidemus, ut nihil esse
possit absolutius. Quaedam igitur multos post annos ela-
psos tandem aetas consecuta est, qua lingua latina decus,
& splendorem ab excellentibus ingenijs tanquam à sole
& sideribus quibusdam accepit, Barbaries ex Italiae fi-
nibus eiecta, atq; exterminata in desertas terras abiit,
sordes illas omnes, quas antiquitas adhuc rudis inuexerat
latinae literae iam politiores, exuerant, & iam ut cum ma-
xime florebant, seseq; penitus, ut nulla esset amplius Bar-
barorum uis extimescenda, corroborauerant: tum factus
quidam fuit doctorū hominum uberrimus, qui pro linguae
latinae honestate, et amplitudine scriptis illustribus quo-
tidie depugnabant: quid enim ego uobis fontem illum elo-
quentiae Ciceronem? quid Sallustium? quid L. Crassum?
M. Antonium? Q. Hortensium, M. Brutum nominē?
quid alios complures referam? qui priscam illam asperi-
tatem à latina lingua depulerunt? noua lumina, nouos le-
pores, nouas delicias induxerunt? sic apud Græcos De-
mosthenes

mosthenes, Aeschines, Isocrates, Lysias nouæ cuiusdam
linguæ, quæ purior habita est, assertores extiterunt: nihil
tum latina lingua, ut de nostris loquamur, esse poterat il-
lustrius, homine eloquente nihil admirabilius, indocto atq;
imperito nihil stultius: & hoc fuit linguæ Romanæ incre-
mentum, quæ tum suas opes latius etiam diffudit, neq; enim
intra Urbis muros duntaxat suos explicuerat thesauros,
sed cunctam etiam Italiam suis opibus refererat: hinc
Veronensis Catullus, Venusinus Horatius, in Peli-
gnis ortus poeta Ouidius, Mantuæ demum natus Vir-
gilius Romanam linguam omni genere dicendi locuple-
torem reddiderunt, multisq; orationis luminibus illustra-
runt. Sed, ut est omnium humanarum rerum commune fa-
tum, tota hæc latinæ linguæ dignitas aliquando collapsa
est, omnis eius flos, quod sine maximo animi mœrore re-
ferre non possum, exaruit. Nam postquã Romam Ty-
ranni inuaserunt, & libertas Reipub. concidit, nullis fo-
rum, in quo ante eloquentissimi Viri, quasi quodam in cur-
riculo eloquentiam dicendo aluerant, patere cepit, clausa
Romanis oratoribus curia, clausa officina eloquêticæ est:
sic latina lingua paulatim defloruit, dum multis tandem
prætereuntibus sæculis bello Gothico penitus contabuit,
hic enim eius occasus fuisse commemoratur: sed tamen pul-
cherrime res demum successit: nam ea rursus benigno
quodam, & fausto cæli sidere reparari, & reuiuiscere

patrum nostrorum aetate & uirtute cepit. Exorti in Italia fuerunt non nulli, qui tanquam Imperatores fortiter pugnando eam a seruitute Barbarorum eriperunt, rursusque in pristinam libertatem uindictarunt: sed si qua fuit Urbs in Italia, quae ob reparatam latinam linguam immortalis digna laude uideatur, uestra ego Urbi Regienses praecipuam laudem tribuerim: apud quos enim latinae litterae, ut de graecis taceam, honorificentius, quam apud Vos flourerunt? non ne in hac urbe, in sinu & gremio Bernardini Suauij doctissimi uiri uixerunt? non ne ab optimo illo sene culturae, atque educatae sunt? cui uel hanc ipsam ob causam Statuae ut patri patriae erigi deberent: quod non ambitione aliqua a me dictum uideri uelim, quod eum ego praecceptorem nactus fuerim, nam eundem plerique uestrum doctissimi uiri in literis duces secuti estis: uos igitur testes doctrinae, quam in Bernardino Suauio fuisse contendo, omnes adhibeo: ueniat uobis in mentem doctissimi praecceptoris, qui nisi in hac urbe uixisset, nullas litterarum reliquias inter ciues haberemus: cum illo litterae uiguerunt, cum illo postquam ex hac uita excessit, interierunt: quam iacturam, & periculum cum praestantissimi huius ciuitatis Viri, qui ad gubernacula Reip. sedent, aperte perspexissent, doctissimos Lectores ex alijs urbibus Regium iam ante etiam acciuerunt, & conduxerunt: ut latinam linguam, quasi a sepulchro ad uitam, reuocarent: ex his Ponticus, Rho-

diginius Cælius, Bassianus Landus, Gerardus Iustus,
 Ambrosius, Sebastianus Corradus, qui primas latinæ
 linguæ obtinet partes, Petrus Bargæus, extiterunt: &
 nunc in hoc Gymnasio publico Franciscus Luisinus, uir
 græce & latine eruditissimus, profitetur: cuius doctrinã,
 atq; elegantiam, tum eius scripta publicis typis excusa, tũ
 ea quæ quotidie edit et componit, facile testatur: huius ego
 fama, quæ per uniuersam Italiam diffusa est, accensus, in
 hanc urbem græcarum literarum in primis studio me cõ
 tuli: cum superioribus annis Guastallæ in oppidio circum
 padano publice docuerim, Luisinus me Lector suum uicari
 um constituit, ut unã cũ eo in uestrorum liberorum disci
 plinã incumbam: quare meam ego uobis operam, & stu
 dium, atq; industriam eam fore polliceor, ut uestri in stu
 dijs filij maximam breui tempore progressionem facturi
 sint: neq; enim dubium est, quin, cum ego pro uirili parte
 noctesq; diesq; elaboraturus sim, ut uestrorum filiorum
 studia proueham: uestra, quæ de me cõcepta erit,
 opinioni satisficiam: nam & uos ea a me
 qua ab homine non diuino proficisci
 possunt, expectabitis, & ego o
 peram in liberis uestris do
 cendis libentissimo ani
 mo impendam.

Dixi.

B ij

IACOBI VASTII ROSCII

De *Armorum & Literarum* compa-
ratione, Oratio, ad *Regienses*.

MIR. *IR. MIR* Vos certò scio, ut nihil mihi exploratus sit, Iudices æquissimi, Prætor, & *Antiani* clarissimi, Vosq; alij ornatissimi Viri, qui frequentes hoc in *Gymnasium*, ut mihi dicenti adessetis, hodie convenistis. Quòd ego, qui in literis minus excellam, & armorum me nunquam studio addixerim, uobis audientibus de armorum, & literarum comparatione, dicere ausus sim: si meam tamen excusationem libentissimis animis audietis, quod in spem uenio fore, cum mihi uestra singularis humanitas cognita sit, & perspecta, non uereor, quin nulla mihi apud uos stultitiæ nota iniratur, nulla omnino ob temeritatis, audaciæq; crimen inuidia consletur: nam multi sæpe uiri, tum *Romæ*, tum *Athenis* de ijs rebus orationem in *Senatu* habuerunt, quarum pertenui cognitione ualuerunt: nam *Philonem Athenis* de re nauali copiose, ornateq; dixisse accepimus, cuius nullam sane, aut perexiguam peritiam adeptus erat: & *Marcus Tullius Romæ* nobilissimus Orator, nõ ita bonus Imperator, de re militari, de *Mitridatico bello*, de Imperatore optimo deligendo,

7
eunctis ciuibus audientibus plenā, & copiosam orationem
habere non dubitauit: fieri enim potest, ut ex multorum
sermone rerum cognitionem assequamur, quod mihi plane
euenit: nam in literis latinis sub Bernardino Suauio, mor-
tuo illo, statim sub Sebastiano Corrado, postremo in li-
teris graecis sub Francisco Luisino, quibus uiris uestra ci-
uitas doctiores homines non habuit, tantum quidem profe-
cti, quantū incredibili studio, industriaq; proficere licuit:
tum uerò assidua, accurataq; librorum lectione, quid de
armorum studio sentirem, facile equidem ex historijs uete-
rum percipere, atq; intelligere potui. Hodie igitur apud
Nos Regienses de armorum, & literarum dignitate di-
cere constitui: ut quantum armis litera antecellant, me di-
cente omnes animaduertant. Vos interim oro, atq; ob-
testor Regienses, ut qua haecenus attentione, mea uerba
excepistis, eadem ea omnia, quae cōmemoranda mihi oc-
currerunt, antequam hanc in harenam, atq; a deo uestrū
in grauisimū conspectum prodirem, audire omnes uelitis:
non enim de lana caprae, aut de asini umbra, ut in prouer-
bijs ueterum est, me uerba facere intelligetis: sed altissima
& nobilissima in quaestione, quae doctissimum & fortis-
simorum hominum animos ab orbe conuoluit, uersan-
tem: ut uobis genus aliquod delectationis exquisitus affer-
rem, animaduertetis, & meam fortasse in dustriam, quae
sane tenuis est, grauisimo uestro iudicio damnandam non

existimabitis. Ego uero unde initium orationis sumam a-
nimum pendens, atque anceps prorsus ignoro, quo me uertam
nescio: ita multis aduersariorum, qui arma literis præpo-
nunt argumentis distineor, atque distringor: Audendum
tamen est in causa præsertim æquissima, cum uos mihi Re-
gienses Areopagitæ, id est iustissimi, & sapientissimi iu-
dices contigeritis. Nam quod aduersarij iactant, mul-
toque uerborum fastu nobis obiectant, armis potentissimas
urbes expugnari, florentissima imperia debellari; nos
quidem ab incepto non deterret, cum id non ad laudem,
sed ad probrum potius, si recte res perpenditur, spectet.
nemo enim unquam modicis opibus non contentus, alias
appetuit, ut suas amplificaret, qui auaritia non arserit, qui
crudelitate quadam immani præditus non fuerit: ergo ar-
ma auarissimorum, & crudelissimorum hominum instru-
menta sunt, quibus illi suas libidines expleant, innocentes
populos affligant, antiquarum urbium libertatem oppri-
mant: non enim de ijs loquor, qui ut hostiles iniurias a se ar-
ceant, & depellant, arma capere coguntur, qui tamen
hæc non efficerent, nisi prius hostes armis septi eorum o-
cium, et pacem perturbassent: non ne melius, atque honestius
uideatur, quod nobis homines sanctissimi optimis legibus
præceperunt, naturam ducem sequi: modicas opes, ut olim
Curius, & Menenius: & post hos uere Christiani Pro-
ceres, & Diui Franciscus, Dominicus, Antonius, alijs

fecerunt expetere, quæ uere aurea uita si ageretur, ar-
 morum studium inane, & superuacaneū haberetur. Primi
 omnium hominum Ninus Babyloniorum Rex, & uexores
 Aegyptiorum, Tanais Scytharum Reges pacatis, &
 quietis gentibus bella, ut in historijs testis est Iustinus, intul-
 erunt: Ninus enim ad Lybiæ fines rudes ad resistendum
 populos perdomuit: Uexores in Pontum usq; arma uictor
 tulit, Tanais compluribus nationibus debellatis perpetua
 quadam uictoria ad Aegyptum peruenit. horum Regū
 tempestate regiones insolitis bellis arserunt, urbes dire-
 ptæ, atq; incensæ fuerunt, leges publicis in iudicijs ui ar-
 morum oppressæ conticuerunt, iura omnia è foro, Deorū
 religiones è sanctissimis templis pulsæ exulauerunt, tum
 ferreum genus hominum exortum est, cui gens aurea, ut
 Hesiodus poeta inquit, flagitijs territa cessit, & iustitia
 ipsa cedens, ut Aratus ait, in cælum euolauit: ante hos
 Reges, quos nominauimus, urbes legibus pace, tranquil-
 litate floruerunt, & sine armis beatissimum quasi æuum,
 egerunt: arma igitur ad bene, beateq; uiuendum necessā-
 ria non sunt, ut ne expetenda quidem esse ei uideantur, qui
 uitam cum officio coniungere decreuerit. At dicit quis-
 piam Dei optimi maximi sepulchrum, & regio, ubi ille,
 ut nostra flagitia cruore elueret, moriens animā efflauit,
 ab impijs gentibus, à latronibus immanissimis, ab impro-
 bissimis archipiratis tenetur, hæc armis redimenda sunt

non eloquentissimorum hominum oratione repetenda: cui
ego facile qua ratione respondeam comperi, nam maiores
nostri ut hæc efficerent, uictores *Asiam* armis occupa-
runt: & uir fortissimus *Gotifredus Solymarum Rex* à no-
stris constitutus diutius regnauit: nunc uerò, proh dolor,
proh scælus, *Asia* iterum, & *Solymæ Turcharum* im-
perio tenentur: quia maiores nostri, quibus Deus op. max.
ut *Asiæ Imperium* redimeretur, affuerat; Deorum nu-
mine abusi, fædisimis inter se discor dijs, & seditionibus
certarunt: & dum inter se mutuis uulneribus digladiâtur,
nobilissimam terrarum orbis partem amiserunt: hoc enim
armis, & ferreis hominibus insitum, atq; innatum est, ut
rationem appetitu, leges libidine, pietatem immanitate
opprimant: quid prodest igitur impijs nationibus inferre
bellum? si uictoria mox arma in nos ipsos conuertimus? si
armis nihil prorsus rationis inest? quasi uero, nisi bella,
& studium armorû exitisset, *Turcæ Asiâ*, & *Christi*
sepulchrum occupassent. *Antigonus* *Syriæ Rex*, quam
procul æquitas ab armis exulet, suo ipse exemplo docuit:
nam cum ei bellum gerenti, *Sophista* quidam de iustitia li-
brum obtulisset, mihi inquit *Philosophe* nimirum *stultus* ui-
deris, qui iustitiæ ijs antiquissimam esse curam arbitraris,
qui armatis cohortibus cincti alienas urbes aggrediuntur:
at si iustitiam arma respuunt, cur ea omni studio exerce-
mus, atq; amplexamur? cur non ea potius ut malum auspi-
cium

9
rium uitamus? atq; ab ijs abhorremus? quando, ut C.
Marius aiebat, leges inter arma non audiuntur. præcla-
rum, ac prope diuinum facinus est, patriam armis hostium
circumentam, armatorum ciuium uiribus, & fortissimo-
rum hominum præsidio tutari: seruitutem, quam nostris ho-
stis ceruicibus minatur, excutere: impetum audacissimorū
hostium frangere: quæ M. Marcellus omnia cū Nolam
ab impetu Annibalis defenderet, olī præstitisse uidetur:
& Alfonso uester inclytus Princeps Regienses, cum
Ferrariam amplissimam, atq; opulentissimam Urbem à
Iulij II Pont. Max. & Venetorum armis tueretur: suo
exemplo comprobauit, sed inanis omnis uel iusta defensio
esset, nisi tibi prius ab hoste uis illata difficillimo tempore
foret. quare bella penitus damnanda et fugiēda putarim,
quod Dei Opt. Max. Filius, cum apud nos in terris de-
geret, perspicue indicauit: ille enim cū cælum ascensurus
esset, Discipulis, et Comitibus suis pacem abiens, non bel-
lum reliquit: pacem, inquit, meam uobis relinquo: ô igitur
diuinam, ac uere beatā pacem: ô impia, & scelerata bel-
la, quibus omnia dissipantur, dilabuntur, disijciuntur: uos
Deus ipse Opt. Max. detestatus est, & pacem omnibus
uotis expetendam iudicauit: uobis secunda, & florentes
ante res deflorescunt, ac diminuuntur: pace omnia uigent,
omnia florent, ac corroborantur: uos omnia deletis, illa
omnia recreat, ac reficit, & mærentes homines solatur.

iacentes erigit, atq; attollit, urbes felices, & fortunatas reddit. Dictum est de armis quid omnino sentiam, ac uos omnes sentire Regienses operæ precium sit: nunc de literis dicendum breuiter uidetur, nam quemadmodum arma hominibus pestem afferre, nihilq; iusti perferre, & pati docuimus: sic è literis, tanquã è fonte, bona omnia diffluere, ac deriuari comprobabimus: harum præcipuæ, insignioresq; partes, Iuri Ciuili, Medicinæ, & Philosophiæ tribuuntur: aliæ etiam artes, & disciplinæ, quæ literis continentur, eximia, & decoræ sunt. Iure igitur Ciuili quid Urbibus utilius esse, & honestius potest? cum iniuriæ omnes improbissimorum hominum Ciuili Iure arceantur? quod nisi nobis à Deo Opt. Max. tributum esset, innocentiam bonorum, improbitas hominum perditissimorum affligeret, hoc florētissimæ Respub. hoc amplissima Regna administrantur: & ego permultos huius ciuitatis clarissimos Iurisconsultos appellare possẽm, qui è patria, tanquam ex Equo Troiano exeuntes, nobilissimis Urbibus summa cum laude præfuerunt. Medicina Apollinis, non mortalium ingenio inuenta literas mirum in modum cõdecorat, cuius mihi rei hæc sane ciuitas testis est, quæ doctissimos: peritissimosq; Medicos peperit: Medicum unũ, ait Homerus, multis hominibus præstantiorem esse: hinc ueteres Aesculapium medicinæ cognitione florentem in Deorum numerum retulerunt. Philosophia uerò quid di-

10
uinius excogitari potest? cū Plato ille diuinus beatissimas
eas urbes existimet, quæ à philosophis Principibus regā-
tur. Quid Architecturam, Astrologiam, Agriculturam nominem? quæ literis nobis à maioribus nostris tra-
ditæ, & consignatæ sunt. Diuinæ ipsæ leges, quas nobis
Deus Op. Max. ut pie uiueremus, præscripsit: nisi literæ
forent, deletæ tot sæculis perijissent: ergo literis tota homi-
num uita ornatur. Quid enim de Rhetorice, Oratoriaq;
arte dicam? quæ tanquam clarissimum lumen literas illu-
strat, & mentes hominum in omnes partes, mirabili quo-
dam, & diuino artificio flectit: unde illam Ennius suadã
quod omnia persuadeat, appellauit: maximus ille Græco-
rum Rex Agamemnon dicere solebat, cū illum omnes
dicentem suspicerent: Malle se decem Nestores, quam
Aiaces decem habere: quibus uerbis fortissimis uiris lite-
ratos, & eloquentes anteposuit: Nestor enim mirificus
Orator existimatus est: cuius ab ore, ut ait Homerus,
melle dulcior fluebat oratio. Vestra Vrbs Regienses,
eloquentiæ semper hospitalis habitata est, in qua doctissimi,
& eloquentissimi semper Lectores superioribus annis flo-
ruerunt: qui in hac Vrbe græcas, et latinas literas publi-
ce docuerunt, quamobrem nullum unquam laudum genus,
uel exquisitum inuenietur, quo uestra merita, Regienses,
æquari, & compensari possint: nulla unquam sæcula huius
ciuitatis liberalitatem conticescent, neque uos in ingra-

tos homines benefici extitistis. qui diuinas, atq; immortales
uestras uirtutes scriptis non celebrarint suis, Vos duo cla-
rissimi Lectores, commentarijs suis, in cælum tulerunt: nã
Sebastianus Corradus, dũ Epistolas Ciceronis ad At-
ticum interpretatur, istius Urbis mentionem grato animo
facit: & Franciscus Luisinus suis in Poeticen Horatii
commentarijs, Vos immortalibus præconijs ut præstantis-
simos uiros uehementer extollit, ac celebrat. Horum ego
Virorum in uos beneuolentiæ, Regienses, cedendum mihi
non arbitror, quando ego quoq; uestro ære publico condu-
ctus Regiensem Iuuentutem literis ornandam suscepi: non
ego ullam in eo munere sustinendo quietem posco; illud unũ
à uestra liberalitate expetendũ mihi putauĩ, ut mihi annuũ
stipendiu in aliqua numerum accessione augeatis, si ego
manibus (ut aiunt) pedibusq; in liberorum uestrorum disci-
plinam incumbo: quod si impetrari à uobis difficillimo
ærarij tempore non potest, non ego iccirco ab eo munere
tuendo, quod mihi à uobis adscriptum est, desistam: imo
ego, dum uiuam, uestris semper imperijs obse-
quar, uestrum semper nutum obser-
uabo, meam uobis operam
omni tempore ad-
dicam; &
mei me potius ipsius, quàm uestre eximie in me
liberalitatis obliuio capiet. Dixi.

IACOBI NASTII ROSCII
IACOBVS VASTIVS ROSCIVS

IOANNI CASTELLARANO. S. P. D.

VM dolorem, siue potiùs iram, quæ me multos dies male habet, postquam te meam fortunam leui incendio, quod ex palea oritur, similem futuram dixisse intellexi, tibi his literis non dissimulandum existimaui. uehementer enim mirari soleo, quid sit, quamobrem tu, qui etate iam prouectior es, & diurno rerum usu excellere debes, nondum hoc senseris: nihil esse optimis, doctissimisq; uiris antiquius, quam ut ipsi eam fortunam, quæ ijs fato contigit, æquissimo serant animo, alijs pari, aut etiam meliore fortuna florentibus non inuideant, nullam unquam molestiam exhibeant.

Ignis, qui ex palea relaxit, temporis eodem ferme articulo extinguitur, sic tu abis meam hanc fortunam, quæ sanè pertenuis est, breui tempore interituram, quid mihi queso nihil de te male merito tam fædè ominaris? quid te mihi immerenti inimicissimum, & grauissimum, omnibusq; in rebus infestum præbes? Senes, qui cum officio nitam coniunxerunt, Iuuenibus, qui egregiam, aut certè aliquam de se opinionem concitarunt, fautores adesse solent, eorum spem alunt, & longius fauentes prouehunt: at tu me uix dum mari uela pandentem, uix oram soluentem ipso in littore mergere, atq; affligere conaris: qua tandem mea iniuria lacesitus, hoc tibi efficiendum existimasti? ut me tetricis Augurijs tam inimice insequaris? atqui tu non bonus Augures, neque enim diuinaueris: nam mea industria, atque innocentia, tuam inuidiam, & maledicentiam, qua me suffusus odisti, facile contemnam, Dij faxint, ut tu te tandem colligas, ne graui isto inuidiæ morbo, diutiùs labores.

Vale.

pos tantum quidem adipiscar, ut humaniorum literarum ornamentis decoratus, Ciuii iuri, uel Medicinæ dare operam cōmodissime possim: quare ego illi tantum quidem me debere fatebor, quantum se Aristoteli Alexander debere aiebat: quem parentibus etiam antepone reueritus non est, cum ab ijs hoc tantū ut esset, accepisset: ab Aristotele uero, idest, a magistro rationem bene, ac beate uiuendi, quemadmodum aiebat, summo Philosopho, operā nauans percepisset: sic igitur mecum præclare, ut spero, agetur; et me Regium uenisse nullo unquam tempore pænitebit: hic. n. Dijs immortalibus rem, studiumq; meum approbantibus, ea demum uirtutis bona consecutus, in patriā reuertar: quæ naufragio, ut dicebat Aristippus, amitti, aut labefactari, turbulentissimisque procellis, ac tempestatibus obrui, ac deleri non possunt. Sed tamen, ut uere animi sensum eloquar, nunquam me cumulate noti compotem esse Regienses affirmabo, nisi uestra in urbe uirum doctissimū omnibusq; numeris, si fieri poterit, absolutum: ære publico publice docentē uidero, quales ij profecto fuisse Lectores in uestra ciuitate perhibētur, qui hoc in Gymnasio floruisse superioribus annis cōmemorantur. Hoc huic urbi non solū utilitatem allaturum, sed etiam ornamento futurum: uos pro uestra eximia, ac singulari prudentia facile intelligere, ac statuere poteritis: si rem attente, ac diligenter, ut rei ipsius dignitas postulat, perpendetis. Has ego duas
partes

13

partes, idest, utilitatem, & gloriam, uestræ Reip. quæ
à Lectore huc ære publico accersito, uobis enascentur,
multis quidem rationibus, quas sanè uos etiam non ignora-
tis, comprobare mihi omnino posse Regienses uideor: nã
si sine literis humanæ uitæ cultus, usq; nitere, ac splen-
descere non potest: si literæ communes, hominum actiones
testatur: si nostras res gestas, & fortia clarissimorũ Im-
peratorum facta immortalitati cõmendant: si nulla unquã
sæcula de nobis, omnibusq; ijs, qui uitã cũ officio cõiunxe-
runt, cõitescere patiuntur: quin illæ in Rep. bene, sancteq;
instituta, atq; in optima ciuitate retinendæ sint, nemo, ut
opinor, est, qui inficias ire audeat, qui literarum beneficiũ
illustremq; gratiam respuat, atq; aspernetur: si igitur li-
terarũ studia amplexanda sunt, peritis Doctoribus, atq;
excellentibus, qui literas facile, et præclare doceant opus
esse: nemo est tam improbus, rerumq; omnium ignarus, qui
fateri uereatur, hi uero nimirum Lectores sunt, idest, uiri
quidam ita literarum cognitione præstantes, ut nullis ple-
bæis ineptijs ridiculi, sed uere Romanis Atticisq; literis
præditi iudicentur: nam si summi, & clarissimi artifices in
reliquis artibus omnibus perdiscendis requiruntur, cur ij-
dem in literis, quibus nihil in cõmuni hominum uita splendi-
dius, minus sit efficiendum non equidem uideo. Alexander
ille Macedo ab Apelle tantum pingi, & à Lysip-
po fingi uoluit: uulgares Pictores, Sculptoresq; omnes

reiecit, excellentes tantum magistros adhibuit: quod si ille
in pictura, sculpturaq; præclare fecisse posteris uisus est,
quæ sane non ita longo temporis interuallo labefactantur,
ac corruptæ delentur, quid de ijs doctoribus dicendû Re
gienses existimatis? qui literas, quæ temporis uim superât,
quæ nos post obitum immortales reddunt, celeberrimis in
locis Urbium summa omnium admiratione profitentur?
Enim uero id in literis præsertim colendis obseruandum
iudicabitis, ut præstantiores, excellentioresq; Magistri,
idest, Lectores, deligantur, mediocres colantur quidem.
sed tamen summo loco, & supremo in Gymnasio non cõsti
tuantur: id si faciendum Senatûsconsulto Regienses decer
netis, uix quicquam unquam salutaris, & uestræ Reip.
conducibilis statueritis: sic. n. bonas, florentes, uera s; q;
literas peregrinantes quasi hospitio liberalissime excipie
tis: Eas uestri liberi, studiosa Iuuentus discet: tota ciuitas
callebit: eloquentia apud nos florebit, reuiuiscet, uigebit:
falsæ literæ, quasi meretriculæ, eijcientur, atq; exploden
tur. Dictum est de utilitate, quam huic urbi Lectores af
ferunt: nunc de dignitate, & gloria, qua Lectoribus hic
latinæ, græcæq; literas profitentibus. Urbs uestra Re
gienses extollitur, dicendum est, in quo inuidiam mihi à do
ctis Magistris, qui Regij priuatim docent, constari no
lim: nam licet Lectores exoptem, priuatos tamen Magi
stros non contemno: neq; enim mihi ignotum est, optimos

16
Grammaticos literarum quasi officinam in hac urbe aperuisse: attamen uobis & gloriosius, & (ut ingenue loquar) cōmodius Regienses est, ut Lectores in aula, scholaq; publica politissimas literas edoceant: ut uos ipsi, & hospites, qui quotidie uestram urbem adeunt, eloquentiam liberalissime, atq; honorificentissime tractari, et celebrari in hac urbe uideant: nam, ut priuatis magistris suam laudē non adimam, quis publicis aliquot Lectoribus melius unquam de re literaria promeritus est? quis Bastiano melius barbariem uicit, ac profligauit? quis Corrado Ciceronē subtilius, & historias persequutus est? quis Bargeo facundior in hac urbe dixit? quis Luisino felicius græca cū latinis coniunxit? omitto aliorum Lectorum laudes, ne nimis uobis in re ista uidear: illud tantum dicam liberius, nō esse gloriam, quam uos ipsi post maiores uestros huic urbi comparastis, omnino negligendam: quid hospites, quid ciues, quid Studiosos eloquentiæ adolescentes, cū nullum hic Lectorē uideāt dicturos iā arbitrāmini? eloquentiam hinc pulsam, ubi olim felicissime floruerat, queruntur: uestra Senatusconsulta uotis omnibus exoptant: quibus Lector, aliquis eruditus in publicum Gymnasium uocetur, ut alias Italiæ urbes, uos etiam hac ratione, cum alijs rebus, cōsilio, autoritate, dignitate pares sitis, imitemini: circumspicite uniuersam Italiā, qua Tyrreno, Adriaticōq; mari alluitur, qua montibus altissimis clauditur, paucas

omnino urbes inuenietis, quæ suos adolescentes ab excellentibus Lectoribus erudiri non curarint: multi enim mihi credite adolēscētes sunt, robustiores iuuenes, qui ad priuatos Magistros quominus se conferant, pudore quodam deterrēntur, qui ad Lectorem audiendum properabunt, & quod adepti in studijs sunt, dilabi, atq; obliuione sibi, intermissioneq; deperdi non patientur: in hanc igitur curā Regienses amplissimi incumbite, ut uestræ urbis utilitati ac dignitati consulatis: nihil fere à uobis statui laudabilius potest, nihil decerni, quod magis sempiternam uobis famā, & gloriam comparet, agitur de adolescentum disciplina: qui nisi tenera ætate præclare ad uirtutem conformantur, cum uiri, cum senes erunt, lapsos frustra annos, atq; annorum florem dolebunt: uos nunc Patres optimi pulcherimam occasionem ne dimittite, uestrorum liberorum fortunis consulite, rationibus cauete, temporibus prospicite.

Vestram urbem Hercules Princeps mænibus, ac propugnaculis ab hostibus tutam reddidit, uos eam doctissimo Lectore accersito à Barbarie securam, intactāq; defendite: ut literæ apud uos suo quasi in domicilio conspiciantur: diligenter operam nauate, id uos si effeceritis, uestrum nomen, non solum hæc ætas, sed omnis plane posteritas suspiciet, ac mirabitur. Dixi.

ANT 15461

